

Araştırma Makalesi

**Demokratik Rejim Farklılıkları Bağlamında Politik İstikrar ile Ekonomik Büyüme
Arasındaki İlişki: 38 OECD Ülkesinden Bulgular**

*Political Stability and Economic Growth Across Democratic Regime Types: Evidence from 38
OECD Countries*

Bersu BAHTİYAR

Dr. Öğr Üyesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

İktisadi İdari Bilimler Fakültesi

bersubahtiyar@beun.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-2330-3250>

Makale Geliş Tarihi	Makale Kabul Tarihi
20.06.2025	17.08.2025

Öz

Kurumsal faktörlerin ülkelerin ekonomik performanslarının açıklanmasında kullanılmaya başlamasıyla birlikte dikkat çekici unsurlardan biri haline gelen politik istikrar/istikrarsızlık kavramı, son yıllarda iktisat literatüründe daha fazla araştırma konusu haline gelmiştir. Yapılan çalışmalar; kurumsal iktisadın önemli bir parçası olan politik istikrarın ekonomik performans üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak etkili olan bir dizi faktörü şekillendirebildiğini ortaya koymaktadır. Demokratik rejimlerden otokratik rejimlere kadar farklı politik rejim türlerinde görülebilen ekonomik büyüme ve politik istikrar/istikrarsızlık arasındaki ilişki, literatürde görece sınırlı bir şekilde ele alınmıştır. Ancak, demokratik kurumların yapısı, yönetim kalitesi, karar alma süreçleri ve hukuki istikrar gibi unsurlar rejim türüne bağlı olarak önemli ölçüde değişebilmektedir. Bu çerçevede çalışmada, uzun vadeli ekonomik büyüme performansları ve politik istikrar/istikrarsızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin uygulanan politik rejime göre farklılaşıp farklılaşmadığının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla 38 OECD ülkesi uyguladıkları siyasi rejim türlerine göre liberal demokrasi, seçimli demokrasi ve kapalı otokrasi olarak üç alt gruba ayrılmıştır. 2000-2022 dönemini kapsayan çalışmanın analizinde panel eşbütünleşme testi ve CS-ARDL modeli kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, politik istikrarın ekonomik büyüme üzerindeki etkisi liberal ve seçimli demokrasilerde pozitifken; kapalı otokrasilerde negatiftir. Elde edilen bulgular politik istikrarın ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin rejim türüne göre farklılaştığını ortaya koymakta ve politika yapıcılar için önemli çıkarımlar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Politik İstikrar, Ekonomik Büyüme, Politik Rejim Türleri, CS-ARDL, OECD.

Abstract

Political stability/instability, which has become one of the striking elements with the use of institutional factors in explaining the economic performance of countries, has become a subject of more research in the economic literature in recent years. Studies reveal that political stability, an important part of institutional economics, may shape a number of factors that directly or indirectly affect economic performance. The relationship between political stability/instability and economic growth, which can be seen in different types of political regimes from democratic to autocratic regimes, has been discussed limitedly in the literature. However, factors such as the structure of democratic institutions, quality of governance, decision-making processes and legal stability can vary significantly depending on the regime type. In this context, this study aims to examine the relationship between political stability and economic growth in the context of different political regime types. For this purpose, 38 OECD countries were divided into three subgroups according to the types of political regimes they implemented:

Önerilen Atıf /Suggested Citation

Bahtiyar, B., 2025, Demokratik Rejim Farklılıkları Bağlamında Politik İstikrar ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: 38 OECD Ülkesinden Bulgular, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 60(3), 2806-2827.

liberal democracy, electoral democracy and closed autocracy. Panel cointegration test and CS-ARDL model were used in the analysis of the study covering the period 2000-2022. According to the results of the study, the effect of political stability on economic growth is positive in liberal and electoral democracies, while it is negative in closed autocracies. The findings reveal that the effect of political stability on economic growth varies according to regime type and offer important implications for policy makers.

Keywords: *Politic Stability, Economic Growth, Politic Regime Types, CS-ARDL, OECD.*

1. Giriş

Bir ülkenin ekonomik sağlığını ve büyüme potansiyelini belirleyen temel göstergeler bütünü olan makroekonomik performans; gayri safi yurt içi hasıla (GSYİH), işsizlik oranları, enflasyon ve dış ticaret dengesi gibi unsurları içermektedir. Ekonomik büyüme, bir ülkenin makroekonomik performansını belirleyen en kritik unsurlardan biridir. Ekonomi literatürünün başından beri yapılan araştırmalar, ekonomik büyümenin, bir ekonominin üretim kapasitesinin artışıyla doğrudan ilişkili olduğunu ve yaşam standartlarının iyileştirilmesi, istihdam olanaklarının genişlemesi ve toplumsal refahın artması açısından hayati öneme sahip olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, ekonomik büyümenin artırılması ve makroekonomik performansın iyileştirilmesi hem ekonomistler ve yatırımcılar, hem de politik karar alıcılar için büyük bir önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, ekonomik büyümenin nedenlerinin ve belirleyicilerinin açıklanması uzun yıllardır hem ampirik hem de teorik düzeyde iktisat literatürünün merkezinde yer almaktadır. Neoklasik büyüme modellerinden içsel büyüme teorilerine kadar birçok yaklaşım, büyümeyi açıklama çabası içerisinde çeşitli faktörleri analiz etmiş; sermaye birikimi, emek artışı, teknoloji seviyesi ve verimlilik gibi unsurların rolü üzerinde durmuştur. Ancak küreselleşmenin etkileri, teknolojik gelişmeler ve politik belirsizlikler, ekonomik büyümeyi şekillendiren dinamikleri daha karmaşık hale getirmiştir. Bu doğrultuda, ekonomik büyümenin sürdürülebilirliğinin sadece niceliksel artışla değil; aynı zamanda ekonomik istikrar, kaynak dağılımı ve çevresel sürdürülebilirlik, politik ve kurumsal iyileşme gibi niteliksel faktörlerle de yakından bağlantılı oluşunun fark edilmesiyle; ülkelerin makroekonomik performans farklılıklarının nedenlerinin ortaya konulmasında kurumsal ve politik unsurlar daha dikkat çekici hale gelmiştir.

Günümüzde, küresel rekabetin artması ve teknolojik gelişmelerin hızlanması, kurumların ekonomik performans üzerindeki rolünü daha da önemli hale getirmiştir. Sağlam kurumların varlığı, yatırımcı güvenini artırarak doğrudan yabancı yatırımları teşvik ederken; zayıf veya etkisiz kurumlar, yolsuzluk, bürokrasi, belirsizlik, yönetim sorunları ve politik istikrarsızlık gibi sorunlara yol açarak ekonomik büyümeyi engelleyebilmektedir (Zeeshan ve ark., 2022, s. 2). Uygulanan politikalar, ekonomik büyümenin şekillenmesinde kritik bir rol oynarken; bu sürecin etkinliği, politik istikrarla desteklenen güçlü kurumlarla doğrudan ilişkilidir. Bu anlamda kurumlar, ekonomik göstergeler üzerindeki olası etkileriyle birlikte yeni ekonomi politik anlayışında ilgi çekici bir konu olarak öne çıkmaktadır. Bu noktada kurumsal iktisadın önemli bir parçası olan politik istikrar, ekonomik performans üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak etkili olan bir dizi faktörü şekillendirmektedir. İstikrarlı siyasi yapılar, güçlü ve etkili kurumların oluşmasını desteklerken, aynı zamanda ekonomik kalkınmayı da teşvik etmektedir. Bu nedenle, politik istikrarın sağlanması, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve kalkınma hedeflerine ulaşmak için kritik bir öneme sahiptir.

Politik istikrar, bir ülkenin yönetsel yapısının sürekliliğini ve öngörülebilirliğini sağlar ve hukukun üstünlüğü, şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi kurumsal unsurları güçlendirir. Bu durum, yatırımcılar için belirsizliği ve riski azaltarak uzun vadeli planlamayı ve hem yerli hem de yabancı sermaye için cazip bir ekonomik iklim yaratarak yatırımı teşvik edebilir ve iş ortamında güveni artırabilir. Dolayısıyla, ekonomik faaliyetlerin rasyonel biçimde yönlendirilmesini sağlayarak ekonomik aktivitenin artmasını destekler. Buna karşın, politik istikrarsızlık durumlarında ekonomik karar alma süreçleri sekteye uğrayabilir; kamu yatırımları ertelenebilir, özel sektör girişimleri azalabilir ve ekonomik kırılganlıklar artabilir. Özellikle sık hükümet değişiklikleri, toplumsal huzursuzluklar ve anayasal belirsizlikler ekonomik performans üzerinde olumsuz etki yaratabilmektedir. Politik istikrarın sağlandığı toplumlarda sosyal uyum ve toplumsal bütünleşmenin de yüksek olması beklenmektedir. Sosyal huzurun olduğu bir ortamda, iş gücü verimliliği artar ve ekonomik etkileşimler daha sorunsuz gerçekleşir. Bu, kurumsal iktisadın vurguladığı sosyal ve ekonomik etkileşimlerin sağlıklı bir şekilde işlemesi için kritik bir unsurdur. Bu bağlamda; politika, ekonomik büyüme ile demokrasi ve politik istikrar arasında karmaşık bir etkileşim içinde şekillenmektedir. Bu etkileşimin anlaşılması, sürdürülebilir ekonomik gelişim için

hayati bir öneme sahiptir. Ancak, politik istikrar ile ekonomik performans arasındaki ilişki deterministik değildir. Belirli kurumsal düzenlemeler, politikaların uygulanma tercihleri, tarihi miraslar, kültürel normlar ve dış şoklar gibi bağlamsal faktörlere bağlı olarak değişebileceğini unutmamak önemlidir.

Politik istikrar ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki her ülkede aynı şekilde ilerlememektedir. Ülkelerin uyguladıkları siyasal rejim türlerinin kurumsal işleyiş üzerindeki belirleyici rolü, bu farklılaşmanın temel nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Siyasal rejim, yalnızca iktidarın kimde olduğu değil; bu iktidarın nasıl kullanıldığı, karar alma süreçlerinin nasıl işlediği ve toplumla kurulan ilişkinin niteliği gibi çok boyutlu yapıları içermektedir. Dolayısıyla, benzer düzeyde politik istikrarın farklı siyasal rejimlerde ekonomik büyümeye etkisinin farklılaşması beklenmektedir.

Literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde demokrasi dışındaki politik rejim uygulamalarına rastlanabilirken; gelişmiş ülkelerde daha çok demokratik rejim uygulamalarının öne çıktığı görülmektedir. Bu durum, ülkelerde uygulanan demokratik rejim tiplerindeki farklılaşmanın ekonomik büyüme ve makroekonomik performansı etkileyen önemli unsurlardan biri olabileceği düşüncesini beraberinde getirmiştir (Şanlısoy ve Kök, 2010, s. 102). Rejimin büyüme üzerindeki olası etki kanallarından biri, rejimin sağladığı politik istikrardır. Siyasi rejim (otoriter veya demokratik; başkanlık veya parlamenter), devletin ekonomik kalkınma düzeyini doğrudan etkilememekte; ancak rejimin bileşenlerinden biri olan ve ekonomik büyüme oranını belirleyen koşulları da etkileyen politik istikrarı sağlamaktadır (Teslenko, 2021, s. 143-144). Ülkelerin yüksek büyüme düzeylerine ulaşması hususunda politik istikrar, önemli faktörlerden biridir. Demokrasiler için düzenli hükümet değişikliği normal bir uygulamadır ve çoğu durumda ülkenin yatırım çekiciliğine ve iş ortamına tehdit oluşturmamaktadır. Bununla birlikte, düzenli hükümet değişikliği demokratik devletler için normal bir uygulama ise; o zaman otoriter devletlerde iktidarın değiştirilemezliği durgunlukla ilişkilendirilebilmektedir (Przeworski ve Limongi, 1993, s. 52-53). Dolayısıyla ülkelerde yönetimde hangi rejimin uygulandığı büyümeyi politik istikrar üzerinden dolaylı olarak da etkilediği için; bu ayrımın ortaya çıkardığı sonuçların anlaşılması doğru politika tercihi açısından oldukça önemlidir.

Farklı siyasal rejim türlerinde ekonomik büyüme ile politik istikrar arasındaki ilişki, literatürde görece sınırlı bir şekilde ele alınmıştır. Ancak, demokratik kurumların yapısı, yönetim kalitesi, karar alma süreçleri ve hukuki istikrar gibi unsurlar rejim türüne bağlı olarak önemli ölçüde değişebilmektedir. Siyasi ortamdaki değişim olasılığı, gelecekte tercih edilecek politikalara ilişkin belirsizlik ortamının oluşmasını beraberinde getirebilmektedir. Bu durum, enflasyon ve kur politikaları başta olmak üzere; toplam talep ve arz miktarında ve vergi oranlarında belirsizlik yaratarak; öncelikle yatırımcıların üretim kararlarını etkilemektedir. Risklerden kaçınmak isteyen yatırımcılar bir yandan yatırımlarını ülke dışına kaydırmayı tercih ederken, diğer yandan üretim kararlarını erteleyebilmektedir. Bütün bunlar ülkeler arasındaki gelişmişlik ve makroekonomik performans farklılıklarının nedenlerinin ortaya konulması konusunda politik istikrarı önemli bir unsur haline getirmektedir. Bu nedenle, ülkeler hangi politik rejimi uygularsa uygulasin politik istikrarın sağlanması oldukça önemlidir. Bu bağlamda, politik istikrar ile ekonomik performans arasındaki ilişkinin farklı politik rejim türleri altında karşılaştırmalı olarak analiz edilmesi hem literatüre kurumsal farklılaşma açısından önemli bir katkı sunmakta, hem de politika karar alıcılar açısından siyasi rejim odaklı stratejilerin geliştirilmesine imkân tanımaktadır. Bu kapsamda bu çalışma, politik istikrar ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin farklı siyasal rejim türlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemeyi amaçlamaktadır. 38 OECD ülkesini 2000-2022 dönemi içinde inceleyen çalışmada ülkeler, uyguladıkları politik rejimlere göre liberal demokrasi, seçimli demokrasi ve seçimli otokrasi olmak üzere 3 alt grupta analize dâhil edilmişlerdir. Kuramsal çerçeve ve ampirik strateji doğrultusunda panel eşbütünleşme testi uygulanmış; ardından CS-ARDL yöntemi ile kısa ve uzun dönem ilişkiler tahmin edilmiştir. Böylece yalnızca değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişki değil; aynı zamanda rejim farklılaşmasının bu ilişkiye etkisi de ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın izleyen bölümünde ekonomik büyüme ve politik istikrar arasındaki ilişkiye dair teorik kapsam yer almaktadır. İkinci bölümde, bu değişkenler arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik literatürde yapılan çalışmalar incelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde veri seti ve metodoloji incelendikten sonra analiz bulgularına yer verilmektedir. Çalışmanın sonuç bölümünde, analizlerden elde edilen sonuçlar değerlendirilerek politika önerileri sunulmaktadır.

2. Politik İstikrar ve Ekonomik Büyüme İlişkisine Yönelik Teorik Çerçeve

1960'lı yıllarda siyaset bilimi araştırmacılarının politik sistemlerin yapısını incelediği çalışmalarla birlikte ortaya çıkan politik istikrar, çok boyutlu bir kavramdır. Dolayısıyla; demokratik rejimlerden otokratik rejimlere kadar farklı politik rejim türlerinde görülebilen politik istikrarsızlık kavramının üzerinde ortak bir kanıya varılan net bir tanımı bulunmamaktadır (Teslenko, 2021, s. 144). Politik alanda ortaya çıkan değişimler ve oluşan kararsızlıklar politik istikrarsızlık olarak adlandırılabilir. Arora (1970, s. 1203) politik istikrar kavramını, siyasi, idari ve yapısal düzenlemelerin uzun vadeli devamlılığı olarak tanımlarken; Hurwitz (1973, s. 452)'ye göre, yapısal yönetim ve uygulama stratejilerinin istikrarlı bir hükümet tarafından meşru bir anayasal düzen içerisinde ve siyasi ve toplumsal şiddet olayları olmadan uygulanması politik istikrar olarak tanımlanmaktadır. Alesina ve Perotti (1996), politik istikrarsızlığı tanımlarken politik şiddet, sosyal huzursuzluk, yasal olan ve olmayan yönetim değişiklikleri kavramlarını kullanmaktadır. Benzer şekilde Jong-A- Pin (2009) politik istikrarsızlığı; siyasi motivasyonlu şiddet, siyasi rejim içindeki istikrarsızlık, siyasi rejimin istikrarsızlığı ve kitlesel sivil protestolar olmak üzere 4 boyutlu bir olgu olarak ortaya koymaktadır. Politik istikrarsızlık kavramının iktisat literatürüne girmesi 1990'lı yılların başı itibarıyla gerçekleşen politik istikrarsızlık kavramının tanımlanmasında ekonomistler siyaset biliminde yer alan tanımları kullanmışlardır.

Max Weber'in siyasi teorilerine göre, siyasi istikrar hükümetin fiziksel güç kullanımına bağlıdır. Hükümet; güvenlik, gıda ve barınak temin etme olasılığı gibi insanlar için sağladığı temel hizmetleri sağlayamazsa, yasaları ve siyasi istikrarsızlığı uygulama gücünü kaybeder. Bu nedenle politik istikrarsızlık, başarısız bir devlet kavramı ile ilişkiliyken (Uddin ve ark., 2017, s. 612); politik istikrar, düzenleme kalitesi, söz hakkı ve hesap verebilirlik, şiddetin yokluğu, yolsuzluğun kontrolü ve hukukun üstünlüğü gibi unsurlarla ilişkilidir (Elbargathi ve Al-Assaf, 2019, s. 15). Politik istikrarsızlık genel olarak politikaların veya kurumların istikrarsızlığıyla örtüşmektedir. Bu durum, kavramı çeşitli ekonomik politikaların sonuçlarındaki farklılıkları inceleyen ekonomistler için dikkat çekici hale getirmektedir. Politik istikrarsızlığın boyutlarından olan siyasi rejim değişiklikleri ve barışçıl ya da şiddet içeren kitlesel protestolar, hükümetleri ekonomi politikalarını tamamen değiştirmeye veya belirli politikaları gevşetmeye itebilmektedir. Bu durum gelecekteki ekonomik politikalar ve kurumsal çevredeki değişikliklere ilişkin yüksek derecede belirsizlik oluşturarak ekonomik aktörlerin davranışlarını etkilemekte ve politik istikrarsızlığı makroekonomik performansın açıklanması hususunda önemli bir kavram haline getirmektedir (Jannils, 2021, s. 270).

Politik istikrarsızlık, toplumların makroekonomik performansını olumsuz etkiler ortaya çıkarabilen önemli bir problem olarak ortaya konulmaktadır. Bu kapsamda, en yoksul ülkelerdeki insanların ekonomik refahını iyileştirmenin en iyi önlemlerinden biri politik istikrarsızlığı önlemek olarak düşünülmektedir (Butkiewicz ve Yanikkaya, 2005, s. 631). Yüksek kurlar nedeniyle değer kaybeden ulusal para, bütçe açıkları ve enflasyon gibi makroekonomik sorunlar temel olarak iktisat politikalarının yanlış uygulanmasından kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte; özellikle bu sorunların yaşandığı ülkelerde yolsuzlukların artması, politikacıları kontrol edecek kurumların olmaması, ekonomik aktörlerin haklarının korunmaması gibi durumların yarattığı politik istikrarsızlık, makroekonomik istikrarsızlıkların artmasına ve ülkenin derin bir krizle karşı karşıya kalmasına sebep olabilmektedir (Acemoglu ve ark., 2003, s. 61-62). Kurumların istikrar sağlayıcı kalitesindeki herhangi bir iyileşme, ekonomiyi optimum üretim düzeyine yaklaştırır ve büyüme kazanımları elde etmesini sağlar. Bu doğrultuda, politik istikrar iktisat literatüründe hem ülkelerin sürdürülebilir bir büyüme ve makroekonomik performans sağlayabilmesi için ulaşılması gereken bir hedef olarak görülmekteyken, hem de toplumlar arasındaki gelişmişlik farklılıklarının açıklanmasında kullanılabilecek önemli bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Baklouti ve Boujelbene, 2020, s. 188; Cengiz ve Manga, 2021, s. 685).

Ekonomik büyüme ve toplumsal refahın sürdürülebilirliği açısından politik istikrar önemli bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte, sosyo-politik istikrarsızlık ekonomik sistemi iki ana kanaldan olumsuz etkileyebilmektedir. İlk olarak, istikrarsızlığın siyasal ve hukuksal alanda yarattığı belirsizlik ortamı, ekonomik aktörlerin karar alma süreçlerinde tereddütlere neden olabilmektedir. İkinci olarak ise, üretkenliği düşürerek iş gücü piyasasında ve ekonomik faaliyetlerde aksamalara yol açabilmektedir (Aisen ve Veiga, 2013, s. 51). Siyasi açıdan istikrarsız bir ortam, yatırımlar için elverişsiz koşullar yaratan artan risklerle ilişkilidir. İstikrarsızlıkla bağlantılı belirsizlik, azalan yatırımlar ve zayıf

ekonomik performans nedeniyle ekonomik kalkınmanın hızı üzerinde olumsuz bir etki ortaya çıkarmaktadır (Arjona ve Eglantina, 2021, s. 583). Politik istikrarsızlık belirsizliğe yol açarak özel yatırımların azalmasına neden olmaktadır; istikrarsızlıktan kaynaklanan belirsizlik, çeşitli talep faktörlerini etkilemekte ve aynı zamanda yatırımcıların ve tüketicilerin harcama davranışlarını da değiştirmektedir. Geleceğe dair güven duygusu arttığında bireyler, harcama ve yatırım kararlarını ertelemek yerine hayata geçirme eğiliminde olmaktadır. Ancak politik istikrarsızlık, ekonomik belirsizliği artırarak hem karar alıcıların hem de piyasa aktörlerinin ileriye dönük planlama kapasitelerini sınırlandırmakta ve beklentileri olumsuz yönde şekillendirmektedir. Bu durum; yerli yatırımların, tüketim harcamalarının ve yabancı sermaye girişlerinin azalmasına neden olabilmektedir. Aynı zamanda, siyasal aktörlerin seçim kaygısıyla kısa vadeli çıkarlara yönelerek popülist uygulamalara ve rant dağılımına öncelik vermesine, mülkiyet haklarının zayıflamasına yol açarak ekonomik büyümeyi de olumsuz etkilemektedir. Buna ek olarak, artan belirsizlik ülkenin ekonomik risk algısını yükseltmekte, bu da borçlanma olanaklarını kısıtlayarak vade sürelerinin kısalmasına ve faiz yükünün artmasına neden olmaktadır (Zeeshan ve ark., 2022, s. 3). Bu süreç sonunda, kamu kaynakları verimli yatırımlar yerine borç servisine yönlendirilmek zorunda kalmakta; bu da bütçede yatırım harcamalarına ayrılan payın azalmasına neden olmaktadır. Öte yandan, artan kamu borçlanması finansal piyasalarda faiz oranlarını yükselterek özel sektörün krediye erişim maliyetlerini artırmakta ve özel yatırımlar üzerinde dışlama etkisi yaratmaktadır. Bu gelişmeler, hem kamu hem de özel sektör tarafından yapılan yatırımların getirisini sınırlamakta; böylece toplam yatırım hacminde düşüşe ve ekonomik büyümenin potansiyel düzeyinin gerisinde kalmasına yol açmaktadır (Yalçınkaya ve Kaya, 2017, s. 280). Büyümedeki bu zayıflama, ilerleyen dönemlerde kamu gelirlerinin daralmasına neden olurken; bu durum, bütçe açıklarının daha da derinleşmesine ve mali dengesizliklerin artmasına sebep olabilmektedir.

Politik istikrarsızlık, yalnızca ekonomik büyüme üzerinde değil, verimlilik dinamikleri üzerinde de olumsuz etkiler yaratmaktadır. Geleceğe ilişkin öngörülebilirliğin zayıflaması, kaynakların etkin biçimde tahsis edilmesini güçleştirmekte ve üretim süreçlerinde verim kayıplarına yol açabilmektedir. Bu tür belirsizlik ortamlarında, kamu ve özel sektör aktörleri yenilikçi faaliyetlere ve Ar-Ge yatırımlarına ilişkin çabalarını azaltabilmekte ve bu durum bu da teknolojik ilerlemenin hızının yavaşlamasına yol açabilmektedir. Diğer yandan, toplumsal şiddet olayları, grevler ve sivil huzursuzluklar gibi istikrarsızlık unsurları işletmelerin rutin faaliyetlerinin sürekliliğinde kesintiye sebep olarak üretim hacmini düşürebilmekte; çalışma saatlerinde azalmaya ve kapasite kullanımı üzerinde baskıya neden olabilmektedir. Bu koşullar altında, politik istikrarsızlığın arttığı ortamlarda verimlilik artışının sınırlı kaldığı gözlemlenmektedir (Dalyop, 2019, s. 231-232). Ayrıca, bireyler bu güvensiz ortamda eğitime yatırım yapma eğiliminden uzaklaşmakta; bu da insan sermayesinin gelişimini engelleyerek uzun dönemli verimlilik potansiyelini zayıflatmaktadır. İstikrarsızlık durumunda beşeri sermaye yurt dışına kaçabilmekte ve bu beyin göçünün veya beşeri sermaye göçünün makroekonomik performansa yansımaları olumsuz olabilmektedir (Şanlısoy, 2020, s. 93).

Literatürde yapılan çalışmalar, politik istikrarsızlığın kimi durumlarda olumsuz etkiler yaratmayacağını ortaya koymaktadır. Siyasal kutuplaşmanın yoğun olduğu ülkelerde, iktidar değişikliklerine dair belirsizlikler ekonomik faaliyetler üzerinde belirgin bir etki yaratabilmektedir. Eğer siyasal geçişin ardından yeni yönetimin mevcut ekonomi politikalarını sürdüreceğine dair bir kanaat oluşursa, bu durum ekonomik kararlar üzerinde sınırlı etki yaratabilir. Ancak kutuplaşmanın derin olduğu durumlarda, iktidar değişimi ekonomi politikalarında yön değişikliklerini beraberinde getirme potansiyeli taşıdığı için, ekonomik karar alıcılar yatırım ve harcama planlarını askıya alabilmekte ya da tamamen geri çekebilmektedirler (Asteriou ve Price, 2001, s. 385). Diğer yandan, bazı durumlarda mevcut yönetimlerin düşük yönetim kalitesi, yetersiz politika üretme kapasitesi veya yaygın yolsuzluk uygulamaları gibi nedenlerle siyasal değişimlerin olumlu karşılandığı da görülmektedir. Bu gibi durumlarda yönetim değişiklikleri, ekonomik performans açısından bir iyileşme fırsatı olarak değerlendirilebilmektedir. Ayrıca, bazı ülkelerin özgün kurumsal yapı ve ilişkiler ağı, yolsuzluk ve rant dağılımı gibi sorunlara rağmen belirli düzeyde ekonomik faaliyetlerin sürmesine imkân tanımakta; böylece siyasal istikrarsızlık koşullarında dahi büyüme eğiliminin sürdürülebilmesini mümkün kılabilir (Erdoğan ve Akalın, 2022, s. 3; Biçen, 2020, s. 122).

Literatürde yapılan araştırmalar ekonomik performans ve büyüme ile politik arasında karşılıklı bir etkileşim olduğunu göstermektedir. Ekonomik büyüme ve politik istikrarsızlık ile arasındaki ilişki;

düşük ekonomik büyümeye yol açan politik istikrarsızlık ve politik istikrarsızlığa yol açan düşük ekonomik büyüme şeklinde her iki yönde de ilerlemektedir. Politik istikrarsızlık makroekonomik performansı vergi sistemi, hükümet harcamaları, mali açık ve enflasyon gibi bir dizi kanal aracılığıyla etkilemektedir. Bunların tümü yatırım düzeyini, dolayısıyla gelecekteki ekonomik büyüme oranlarını etkilemektedir. Öte yandan, düşük ekonomik büyüme oranları politik istikrarsızlık için uygun koşullar yaratmaktadır (Dalyop, 2019, s. 218). Ekonominin zayıf performansı bazı ülkelerin siyasi istikrarsızlığını önemli ölçüde artırabilmekte, zayıf ekonomik koşullar ve düşük ekonomik büyüme yönetim sorunlarına yol açarak politik istikrara zarar verebilmektedir (Arjona ve Eglantina, 2021, s. 584). Tüm bu farklı bağlamları içeren politik istikrar ve makroekonomik performans ilişkisi, ülkeler arasındaki gelişmişlik farklılıklarının sebeplerinin ortaya konulması açısından oldukça önem arz etmektedir.

3. Literatür Tarama

Politik istikrar ile makroekonomik performans arasındaki bağlantı, son on yılda ekonomideki ampirik araştırmaların önemli konularından biri olmuştur. Yapılan çalışmalar, politik istikrar ya da istikrarsızlık kavramının nasıl tanımlandığına göre tercih edilen sosyoekonomik göstergeleri ile farklı dönemler ve ülkeler veya ülke grupları için farklı bulgulara ulaşılabildiğini göstermektedir.

Literatürde bu konuda yapılan çalışmaların önemli bir bölümü ekonomik büyüme ve politik istikrarsızlık ya da makroekonomik performans ve politik istikrarsızlık arasında ters yönlü- *politik istikrar ile aynı yönlü*- bir ilişki olduğunu, politik istikrarsızlık düzeyindeki artışın makroekonomik performansı olumsuz etkilediğini ve ekonomik büyümeyi azalttığını ortaya koymaktadır. Ekonomik büyüme ile politik istikrarsızlık arasındaki ilişkiyi 1963-1988 dönemi için 96 ülkede araştıran çalışmalarında De Haan ve Siermann (1996), bu iki değişken arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu ve Asya bölgesinde politik istikrarsızlığın, yatırım akışlarını olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Alesina ve ark. (1996), ekonomik büyüme ve politik istikrarsızlık arasındaki ilişkiyi 1950-1982 döneminde 113 ülke için araştırmışlardır. Çalışmanın bulguları, istikrarsızlığın ekonomik büyümeyi negatif olarak etkilediğini göstermektedir. Ancak; gelirden ve büyümede oluşacak negatif bir şok politik istikrarsızlığı arttırabilmektedir. Eren ve Bildirici (2001), politik istikrarsızlık ve ekonomik büyüme ilişkisini Türkiye için incelemişlerdir. 1980-2001 dönemini kapsayan çalışmanın sonuçları, politik istikrarsızlık düzeyinde ortaya çıkan bir artışın düşük yatırımlara ve dolayısıyla düşük ekonomik büyümeye neden olacağını göstermektedir. Benzer şekilde bu ilişkiyi Türkiye için 1987-2006 dönemi kapsamında araştıran Şanlısoy ve Kök (2010), GSYH'dan politik istikrarsızlığa doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

1960–2004 dönemine ait verilerle 169 ülke üzerinde gerçekleştirdikleri analizde, Aisen ve Veiga (2013), politik istikrarsızlığın ekonomik büyümeyi anlamlı biçimde olumsuz etkilediğini tespit etmişlerdir. Çalışma, düşük büyüme oranlarının yüksek siyasi istikrarsızlık düzeyleriyle bağlantılı olduğunu ve bu durumun ağırlıklı olarak toplam faktör verimliliğindeki düşüşten; ikincil olarak ise fiziki ve insan sermayesi birikimindeki yavaşlamadan kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Radu (2015), 1990-2011 döneminde Romanya'da politik istikrar ve kalkınma arasındaki ilişkiyi incelemiş ve siyasi istikrarın ekonomik büyüme ve sürdürülebilir kalkınma üzerinde olumlu etkisi olduğu sonucunu doğrulamıştır. Politik istikrarsızlığın ekonomik büyüme üzerindeki etkisini seçili 120 gelişmekte olan ülkede araştıran Uddin ve ark. (2017), politik istikrarsızlığın ekonomik büyüme üzerindeki olumsuz etkisinin gelişme düzeyleri farklı ülkelerde farklılaşabileceği sonucuna ulaşmışlardır. Buna göre; politik istikrarsızlık, gelişmekte olan ülkelere büyümeyi yatırım ve beşeri sermaye birikimi kanallarından etkileme eğilimindedir ve bu etki, güçlü ekonomik ve siyasi kurumların eksikliği nedeniyle, orta ve düşük gelire sahip ülkelerde daha şiddetli olduğu gözlemlenmektedir. Karnane ve Quinn (2019), ekonomik büyüme ile politik istikrarsızlık arasındaki ilişkiyi etnik bölünme ve yolsuzluk kanalı üzerinden incelemişlerdir. 1996-2014 yılları arasında 157 ülkeyi kapsayan çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, etnik bölünme ve yolsuzluk, politik istikrarsızlık yaratmakta ve büyümeyi olumsuz olarak etkilemektedir.

Corovei ve Socol (2019), Avrupa Birliği ekonomilerinde siyasi istikrarın ekonomik büyüme üzerindeki çeşitli yönlerini 2011-2017 dönemi için analiz etmiştir. Politik istikrarın yatırımcı güvenini artırma ve gelişmekte olan pazarlarda ekonomik büyümeyi teşvik etme rolünü vurgulayan çalışma, siyasi istikrarın GSYİH büyümesi üzerinde pozitif etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Sahraaltı Afrika

Bölgesinden kaynak zengini olan ve olmayan 33 ülke için 1996-2017 döneminde politik kurumların ekonomik büyüme üzerindeki etkisini karşılaştıran Adika (2020), ekonomik büyüme ile kurumsal kalite arasında güçlü bir pozitif ilişkinin olduğunu vurgulamıştır. Çalışmanın sonuçları, kaynak zengini ülkelerde politik istikrarın ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin daha anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye’de politik istikrar ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi sırasıyla 1970-2017 ve 1984-2017 dönemleri için analiz eden Geleri (2021) ve Erdoğan ve Akalın (2022), yaptıkları çalışmaların sonucunda politik istikrarın ekonomik büyüme ve dolayısıyla ekonomik performans üzerinde olumlu bir etkisinin olduğunu ortaya koymuşlardır. Kamal ve ark. (2023), 2001–2021 dönemini kapsayan çalışmalarında, 17 MENA ülkesi özelinde politik istikrar ve ekonomik özgürlükler ve büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiş; büyüme ve politik istikrar arasında pozitif bir ilişkinin varlığına ulaşmışlardır. Benzer şekilde, Aydın ve Münyas (2024) tarafından yapılan ve 2002–2021 dönemi için gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri kapsayan analizde, politik istikrarın her iki ülke grubu için de ekonomik büyümeyi destekleyici bir unsur olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın bulguları, gelişmekte olan ülkelerin politik istikrara daha olumlu tepki verdiği gözlemlenmektedir.

Literatürde, ekonomik büyüme ve ekonomik performans ile politik istikrarsızlık arasındaki ilişkinin yönü konusunda farklı bulgulara ulaşan çalışmalar da bulunmaktadır. Bazı araştırmalar politik istikrarsızlığın ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilediğini belirtirken, bazıları ise iki değişken arasında anlamlı bir ilişki savunmaktadır. Goldsmith (1987), *Mancur Olson (1982)’nin* ekonomik kalkınma ve siyasi istikrarla ilgili teorilerini, özellikle de üçüncü dünya ülkelerinde bu faktörlerin nasıl işlediğini ele aldığı çalışmada, Olson’un belirttiği gibi çıkar gruplarının rant faaliyetlerinin de etkisiyle politik istikrarsızlığın büyüme ve kalkınma önünde bir engel olabileceğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte çalışmanın sonuçları, temel sorunun siyasi istikrarsızlıkla değil, daha çok siyasi istikrarın verimsiz ve kötü yönetilen bir şekilde kurumsallaşmasıyla da ilişkili olduğunu göstermektedir.

Kirmanoglu (2003), 19 ülkeden oluşan bir örneklem için ekonomik büyüme ile politik istikrarsızlık arasındaki ilişkisini araştırdığı çalışmada; 19 ülkenin 14’ünde politik istikrarsızlık ve ekonomik büyüme arasında ampirik olarak anlamlı bir ilişki olmadığı sonucunu elde etmiştir. Çalışmanın sonuçları, politik istikrarın sadece 2 ülke için ekonomik büyümeyi artırırken, geri kalan 3 ülkede politik istikrar büyüme arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Sakamoto (2005), 17 OECD ülkesinde 1961-1998 döneminde politik istikrarsızlığı temsil eden çok partili, azınlık ve kısa vadeli hükümet oluşumları olarak tanımladığı zayıf hükümet modellerinin ekonomik büyümeye etkisini araştırmıştır. Bu çalışma, genel kanının aksine, zayıf hükümetlerin belirli dönemlerde ekonomik büyümeyi gerçekleştirmede güçlü hükümetlere göre daha başarılı performans sergilediğini ortaya koymuştur. Klomp ve De Haan (2009), politik istikrarsızlığın neden olduğu belirsizlik ortamının yatırımları geciktirerek ve orta vadede daha fazla sermaye girişimine neden olarak, orta ve uzun vadede hükümet politikalarında faydalı değişikliklere neden olacağını; böylece ekonomik büyümeyi de olumlu etkileyebileceğini ortaya koymaktadır. Shabbir ve ark. (2016), ekonomik büyüme, yolsuzluk ve politik istikrar arasındaki ilişkiyi 1995-2013 döneminde D8 ülkeleri için araştırmışlardır. Çalışmanın sonuçları, bu ülkelerde gözlemlenen rüşvet, yolsuzluk gibi olumsuzlukların yavaş işleyen bürokratik süreçte hızlanma sağlayarak ekonomik büyümeyi de artırdığını göstermektedir. Dolayısıyla, politik istikrarsızlığın beraberinde özgün bir kurumsal düzenlilik çerçevesinde şekillendiği söylenebilmektedir. Ekonomik büyüme ve politik istikrarsızlık arasındaki ilişkiyi 52 Afrika ülkesinde 1980-2013 yılları için inceleyen Dalyop (2019), ekonomik büyüme ile politik istikrarsızlık arasında çift yönlü bir ilişki bulunduğunu belirtmektedir. Buna göre; başlangıçtaki istikrarsızlık ekonomik büyümeyi azaltmakta ve bu durum daha fazla istikrarsızlığa ve savaşa sebep olmaktadır. Sungur ve Altınar (2023), politik istikrar ve demokrasinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini BRICS-T ülkeleri için 2002-2020 döneminde araştırmıştır. Çalışmanın sonuçları, politik istikrarda ortaya çıkan artışların ekonomik büyümeyi olumsuz etkilediğini göstermektedir. Buna göre, BRICS-T ülkelerinde siyasi istikrarsızlık ekonomik büyümeyi desteklemektedir.

Literatürde yer alan tüm bu çalışmalarda karmaşık sonuçlara ulaşmakla birlikte, politik istikrarın ekonomik büyüme ve kalkınmışlık üzerinde dolaylı yoldan veya doğrudan olarak etkili olduğunu göstermektedir. Bu ilişkinin açıklanmasında mevcut literatürde göz ardı edilen rejimsel farklılaşma etkisini dikkate alan bir çalışma alanının, hem teorik düzeyde kurumsal yapılar ile ekonomik büyüme

arasındaki ilişkiyi daha derinlikli biçimde açıklaması hem de ülke yönetişimi ve reform süreçlerine yönelik politika yapıcılara yol göstermesi beklenmektedir. Dolayısıyla, bu ilişkinin araştırılması doğru politikaların önerilebilmesi ve uygulanabilmesi açısından oldukça önemli bir hale gelmektedir.

4. Metodoloji ve Bulgular

Ekonomik refah ve kalkınmanın temel hedeflerine ulaşmada, politik belirsizliğin rolü oldukça önemlidir. Literatürde farklı dönemler için, farklı ülkelerde yapılan çalışmaların çok büyük bir kısmı politik istikrarsızlığın derin makroekonomik sonuçlar ortaya çıkardığını ve ekonomik verimliliği etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, ekonomik büyüme ve politik istikrarsızlık arasındaki ilişkinin daha sistematik biçimde araştırılabilmesi ve elde edilen bulguların daha sağlıklı karşılaştırılabilmesi amacıyla, 38 OECD ülkesi uyguladıkları politik rejimlere göre 3 alt grupta analize dâhil edilmişlerdir. Bu çerçevede çalışmada, OECD ülkelerinde uzun vadeli ekonomik büyüme performansları ve politik belirsizlik düzeyleri arasındaki ilişkinin uygulanan politik rejime göre farklılaşıp farklılaşmadığının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Verilerin ulaşılabilirliği göz önünde bulundurularak 2000-2022 dönemini kapsayan çalışmada OECD ülkelerinin gruplandırılmasında *V-DEM (2024)* politik rejim sınıflandırmasından ve Lührmann ve ark. (2018)'in çalışmasından faydalanılmıştır. Buna göre politik rejimler; *liberal demokrasi (liberal democracy)*, seçimli demokrasi (*electoral democracy*), seçimli otokrazi (*electoral autocracy*) ve kapalı otokrazi (*closed autocracy*) olmak üzere 4 sınıfa ayrılmaktadırlar (Lührmann ve ark., 2018: s. 64). Dahl'ın poliarşi (polyarchy) teorisine (1971, 1998) dayanan bu sınıflandırmada demokratik ve otokratik rejimin ayırt edilmesinde dernek özerkliği, seçilmiş yetkililer, alternatif bilgi kaynaklar, özgür ve adil seçimler, kapsayıcı vatandaşlık ve ifade özgürlüğü olmak üzere 6 unsur dikkate alınmaktadır. *Liberal demokrasilerde*, vatandaşlar daha fazla bireysel ve azınlık haklarına sahip olup, kanun önünde eşittirler ve yürütme organının eylemleri, yasama ve yargı organları tarafından denetlenir. *Seçimli demokrasilerde* ise, vatandaşlar anlamlı, özgür ve adil çok partili seçimlerde yer alma hakkına sahiptir; ancak hukukun üstünlüğü ve liberal ilkeler tatmin edici düzeyde değildir. *Seçimli otokrasilerde*, vatandaşlar hükümetin başını ve yasama organını çok partili seçimlerle seçme hakkına sahiptir; ancak seçimleri anlamlı, özgür ve adil kılacak bazı özgürlüklerden yoksundurlar. Hukukun üstünlüğü ve ifade özgürlüğünün işleyişine ilişkin güven düzeyi düşüktür. *Kapalı otokrasilerde* ise, vatandaşların hükümetin başını ya da yasama organını çok partili seçimler yoluyla seçme hakkı yoktur (Lührmann ve ark., 2018, s. 62-63). Bu doğrultuda çalışmada OECD ülkeleri liberal demokrasinin işlediği 26 ülke (*Avustralya, Şili, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, İzlanda, Norveç, İsveç, Finlandiya, Estonya, Letonya, Danimarka, Birleşik Krallık, İrlanda, İspanya, Fransa, Almanya, Hollanda, İsviçre, Yeni Zelanda, Kosta Rika, Çekya, İtalya, Japonya, Güney Kore, Belçika, Lüksemburg*), seçimli demokrasinin işlediği 7 ülke (*Portekiz, Litvanya, Polonya, Slovakya, Slovenya, Avusturya, Yunanistan*) ve seçimli otokrasinin işlediği 5 ülke (*Macaristan, Sırbistan, Türkiye, Meksika, Kolombiya, İsrail*) olmak üzere 3 farklı grupta ele alınmaktadır (V-DEM, 2024).

Uddin ve ark. (2017), Baklouti ve Boujelbene (2020) ve Arjona ve Eglantina (2021) başta olmak üzere literatürde yer alan çalışmalar referans alınarak oluşturulan modelde makroekonomik performansı temsilen ekonomik büyüme değişkeni ele alınmıştır. Ekonomik büyüme ve politik istikrar arasındaki ilişkiyi analiz etmek amacıyla kurulan modelde kontrol değişkenleri olarak ekonomik büyümeyi etkileyen ekonomik ve sosyal değişkenlerin yer almasına dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda çalışmada kullanılan değişkenlere ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmaktadır:

Tablo 1: Çalışmada Yer Alan Değişkenler

	Değişken	Açıklama
Y	<i>Ekonomik Büyüme</i>	GSYİH'nin Yıllık % Büyüme Oranı (<i>Annual % growth rate of GDP</i>)
POL	<i>Politik İstikrar</i>	Politik istikrar ve şiddet/terör yokluğu (<i>Politic stability and absence of violence/terrorism</i>)
PC	<i>Fiziksel Sermaye</i>	Brüt sabit sermaye oluşumu (<i>Gross fixed capital formation - % of GDP</i>)

HC	<i>Beşeri Sermaye</i>	Ortaöğretim brüt okullaşma oranı (<i>Secondary school enrollment ratio - % of gross enrollment</i>)
POP	<i>Nüfus</i>	Nüfus artış oranı (<i>Population growth</i>)
TO	<i>Ticari Açıklık</i>	Mal ve hizmet dış ticaret hacmi (<i>The volume of exports and imports of goods and services-% of GDP</i>)
FR	<i>Ekonomik Özgürlük</i>	Ekonomik Özgürlük Endeksi (<i>Index of economic freedom</i>)
COR	<i>Yolsuzluk</i>	Yolsuzluk Algısı Endeksi (<i>Corruption perception index</i>)

Literatürde yapılan pek çok çalışmada politik istikrar değişkeni olarak ele alınan politik istikrar endeksi, Dünya Bankası (2011) tarafından derlenen bir siyasi istikrar endeksidir. Endeks, mevcut yönetimin terör ve aile içi şiddet gibi anayasaya aykırı yöntemlerle siyasi istikrarı bozma ihtimalini ve hükümet değişimi olasılığı ile politika sürekliliğini içermektedir. -2,5 ile +2,5 arasında değişen bu endeks normal dağılım göstermekte olup, +2,5 değerine yaklaşması siyasi istikrarın güçlendiğine, -2,5 değerine yaklaşması ise siyasi istikrarsızlığın yükseldiğine işaret etmektedir (Baklouti ve Boujelbene, 2020, s. 193). Modelde yer alan kontrol değişkenlerinden ekonomik özgürlük endeksi ve yolsuzluk endeksi değişkenlerine ait veriler sırasıyla *The Heritage Foundation* ve *Transparency International*'dan elde edilmiştir. Diğer değişkenlere ilişkin veriler *Dünya Bankası* veri tabanından (*WDI*) alınmıştır. Bu doğrultuda, 2000–2022 dönemini kapsayan örneklemde açıklayıcı değişkenlerin ekonomik büyüme üzerindeki uzun dönemli etkilerini analiz etmek amacıyla aşağıdaki model kurulmuştur:

$$Y_{it} = \beta_0 + \beta_1 POL_{it} + \beta_2 PC_{it} + \beta_3 HC_{it} + \beta_4 POP_{it} + \beta_5 TO_{it} + \beta_6 FR_{it} + \beta_7 COR_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

Modelde i ve t , sırasıyla zaman ve birim boyutunu temsil etmektedir. β_0 sabit terim iken; $\beta_1, \beta_2, \beta_3, \beta_4, \beta_5, \beta_6$ ve β_7 ise açıklayıcı değişkenlerin ekonomik büyüme üzerindeki uzun dönemli etkilerinin büyüklüğünü ve yönünü göstermektedir. Bu çerçevede çalışmanın analiz bölümünde öncelikle serilerin durağanlıkları test edilecektir. Kullanılacak durağanlık testi, birimler arası korelasyon -yatay kesit bağımlılık- durumuna bağlı olarak belirlenecektir. Seriler arasında birimler arası korelasyon varken ikinci kuşak panel birim kök testleri uygulanmakta; böyle bir ilişki yoksa birinci kuşak testler tercih edilmektedir. Serilerin durağanlığının tespit edilmesinden sonra, seriler arasında uzun dönem ilişkisi incelemek amacıyla yine yapılan yatay kesit bağımlılık ve homojenlik testi sonuçlarına göre belirlenen panel eşbütünleşme testi uygulanacaktır. Ardından var olan ilişkinin yönünü ve boyutunu tespit etmek amacıyla yapılan kısa ve uzun dönem tahminleri ile analize son verilecektir.

4.1. Yatay Kesit Bağımlılık ve Homojenlik Testleri

Güncel literatürde, panel veri analizlerinde durağanlık testlerine başlamadan yatay kesit bağımlılığının varlığının test edilmesi yaygın bir uygulama hâline gelmiştir. Yatay kesit bağımlılığının dikkate alınmaması hâlinde, modelde bulunan gözlemlenemeyen ortak şoklar veya benzer yapısal özellikler nedeniyle, uygun olmayan tahmin yöntemlerinin tercih edilmesi riski doğmaktadır. Bu durum, tahmin edilen modelde açıklayıcı değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin yönü ve büyüklüğü konusunda yanıltıcı sonuçlara ulaşılmasına neden olabilir. Sonuç olarak analizden elde edilen bulgular tutarsız ve sapmalı çıkabilmekte ve bu nedenle politika çıkarımları hatalı olabilmektedir (Chudik ve Pesaran, 2013, s. 593). Çalışmada yatay kesit bağımlılığını araştırmak için literatürde sıklıkla kullanılan, Pesaran (2004)'ün geliştirdiği CD_{LM} testi kullanılmıştır. CD_{LM} test istatistiğinin en önemli avantajı kesit ve zaman boyutlarının büyüklüğü fark etmeksizin güvenilir sonuçlar vermesidir. Çalışmada analiz edilen ülke guruplarına ait panellerin kesit ve zaman boyutlarının göreceli büyüklükleri değişmektedir. Seçimli demokrasinin ve seçimli otokrasinin işlediği ülkeler için oluşturulan panellerin zaman boyutu kesit boyutundan daha büyük iken ($T > N$), liberal demokrasi ekonomilerinde kesit boyutu daha büyüktür ($N > T$). CD_{LM} testi her iki durumda da güvenilir sonuçlar verdiğinden bu çalışma için uygun bir yöntemdir.

CD_{LM} testinde her bir gözlem biriminin diğer birimlerle olan ikili korelasyonları dikkate alınmakta ve toplam korelasyon sayısı, panelde yer alan birim sayısına göre $N*(N-1)$ formülüyle elde edilmektedir. Bu yapı, paneldeki birimler arası bağımlılığın sistematik biçimde değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Panel için CD_{LM} test istatistiği aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır:

$$CD = \sqrt{\frac{2T}{N(N-1)}} \sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N (\hat{\rho}_{ij} - 1) \sim N(0,1) \quad (2)$$

Analizde dikkate alınması gereken bir diğer husus, eğim parametrelerinin homojenliğidir. Homojenite varsayımı altında tüm kesitler için hesaplanan ortak parametreler, kesitlere özgü özelliklerden kaynaklanan farklı dinamiklerin göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Eğim katsayılarındaki olası farklılıkları belirlemek amacıyla Swamy (1970), bireysel regresyon katsayılarının varyansını dikkate alan bir havuzlanmış tahmin yöntemi geliştirmiştir. Daha sonra, Pesaran ve Yamagata (2008), Swamy testini büyük panel veri setlerine uyarlamış ve söz konusu homojenlik varsayımını test etmek amacıyla daha güçlü ve pratik bir istatistik geliştirmiştir. 3 nolu denklemde gösterilen bu test, ilgili regresyon modelindeki eğim farklılıklarını daha doğru biçimde değerlendirme imkânı sunmaktadır:

$$S = \sum_{i=1}^N \left(\beta_i - \beta_{WFE} \right)' \frac{X_i' M_T X_i}{\sigma_i^2} \left(\beta_i - \beta_{WFE} \right) \quad (3)$$

$$\bar{\Delta} = \sqrt{N} \left(\frac{N^{-1} S - k}{\sqrt{2k}} \right) \quad (4)$$

$$\overline{\Delta_{adj}} = \sqrt{N} \left(\frac{N^{-1} S - k}{\sqrt{\frac{2k(T-K-1)}{T+1}}} \right) \quad (5)$$

Bu doğrultuda Tablo 2, uygulanan testlerin sonuçlarını göstermektedir:

Tablo 2: Yatay Kesit Bağımlılığı ve Homojenlik Testleri Sonuçları

Pesaran CD_{LM} Testi			
Değişkenler		İstatistik Değeri	p-değeri
Y	<i>Liberal Demokrasiler</i>	17.345	0.000**
	<i>Seçimli Demokrasiler</i>	11.647	0.000**
	<i>Seçimli Otokrasiler</i>	11.864	0.000**
POL	<i>Liberal Demokrasiler</i>	7.235	0.001*
	<i>Seçimli Demokrasiler</i>	6.489	0.000*
	<i>Seçimli Otokrasiler</i>	3.542	0.004*
PC	<i>Liberal Demokrasiler</i>	8.064	0.000**
	<i>Seçimli Demokrasiler</i>	9.189	0.000**
	<i>Seçimli Otokrasiler</i>	3.528	0.000**
HC	<i>Liberal Demokrasiler</i>	14.723	0.008**
	<i>Seçimli Demokrasiler</i>	5.172	0.000**
	<i>Seçimli Otokrasiler</i>	7.882	0.012**
POP	<i>Liberal Demokrasiler</i>	11.466	0.000*
	<i>Seçimli Demokrasiler</i>	9.328	0.017*
	<i>Seçimli Otokrasiler</i>	4.217	0.009*
TO	<i>Liberal Demokrasiler</i>	4.291	0.000**
	<i>Seçimli Demokrasiler</i>	13.556	0.000**
	<i>Seçimli Otokrasiler</i>	7.345	0.000**
FR	<i>Liberal Demokrasiler</i>	6.459	0.006*
	<i>Seçimli Demokrasiler</i>	3.541	0.014*

	<i>Seçimli Otokrasiler</i>	3.094	0.000*			
COR	<i>Liberal Demokrasiler</i>	10.687	0.000*			
	<i>Seçimli Demokrasiler</i>	5.612	0.001*			
	<i>Seçimli Otokrasiler</i>	4.015	0.000*			
Eğim Homojenlik Testi						
	Liberal Demokrasiler		Seçimli Demokrasiler	Seçimli Otokrasiler		
Test	T-istatistiği	p-değeri	T-istatistiği	p-değeri	T-istatistiği	p-değeri
$\hat{\Delta}$	12.015	0.001*	11.103	0.001*	8.858	0.000*
$\hat{\Delta}_{adj}$	8.524	0.000*	13.281	0.002*	9.376	0.003*

Not: Pesaran (2004) birimler arası korelasyon testinin hipotezleri; “ H_0 : Yatay kesit bağımlılığı yoktur ve H_1 : Yatay kesit bağımlılığı vardır.” şeklindedir. Eğim homojenliği testinin boş (sıfır) ve alternatif hipotezleri ise; “ H_0 : Eğim katsayıları homojendir ve H_1 : Eğim katsayıları heterojendir” olarak ifade edilmektedir. * ve ** %1 ve %5 düzeyinde anlamlılığı göstermektedir.

Tablo 2’de verilen test sonuçları, incelenen tüm ülke gruplarında değişkenler arasında yatay kesit bağımlılığını reddeden boş hipotezin geçersiz kılındığını göstermektedir; bu da panel birimleri arasında önemli düzeyde yatay kesit bağımlılığının varlığına işaret etmektedir. Tabloda yer alan Pesaran ve Yamagata (2008) testi bulguları, eğim katsayılarının homojen olduğunu varsayan sıfır hipotezinin üç ülke grubu için de kabul edilmediğini ortaya koymuş; böylece modelde eğimlerin heterojen olduğu sonucu desteklenmiştir. Bu sebeple, analizlerin ilerleyen aşamalarında, hem yatay kesit bağımlılığının hem de parametre heterojenliğinin dikkate alınması, elde edilecek sonuçların doğruluğu ve tutarlılığı açısından kritik önem taşımaktadır.

4.2. Birim Kök Testleri

Durağanlık testleri uygulanmadan yürütülen analizler, ulaşılan sonuçların tutarsız olabilmesine yol açarak sahte regresyon sonuçları elde edilme ihtimalini önemli ölçüde artırmakta ve güvenilirliği azaltmaktadır. Bu nedenle, analize başlamadan önce serilerin durağanlığının test edilmesi oldukça önemlidir. Panel veri analizinde birim kök testleri “birinci kuşak (nesil)” ve “ikinci kuşak (nesil)” testler olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Yatay kesit bağımlılığı tespit edilmezse durağanlık sınaması için birinci kuşak testler kullanılırken; ikinci kuşak birim kök testleri yatay kesit bağımlılığının tespit edildiği serilerde tercih edilmektedir. Çalışmada, serilerin durağanlık durumunu değerlendirmek için -yatay kesit bağımlılığının tespit edilmesine bağlı olarak- ikinci nesil birim kök testlerinden biri olan Pesaran (2007)’nin CIPS (Cross-Sectionally Augmented IPS) testi kullanılmıştır. Bu test kapsamında, hem tüm yatay kesitler için ayrı olarak hesaplanan CADF (Cross-sectionally Augmented Dickey-Fuller) istatistikleri elde edilmekte, hem de bu istatistiklerin ortalaması alınarak panel genelini temsil eden CIPS istatistiği hesaplanmaktadır. CADF testi, zaman serisi uzunluğu (T) birim sayısından (N) büyük ya da küçük olduğunda dahi uygulanabilmekte ve nispeten küçük panel boyutlarında bile güvenilir sonuçlar sunmaktadır (Pesaran, 2007, s. 266). CIPS istatistiği aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır:

$$CIPS = N^{-1} \sum_{i=1}^N CADF_i \quad (6)$$

Denklemler 6’da yer alan $CADF_i$, her bir kesit birimi için hesaplanan arttırılmış Dickey-Fuller istatistiğini temsil etmektedir. Kritik değerler ile karşılaştırıldığında, CIPS istatistiğinin kritik değerin altında kalması durumunda, serilerin durağan olduğu ve dolayısıyla analizlerde sahte regresyon riskinin minimize edildiği sonucuna varılır. Bu doğrultuda, çalışmada yapılan CIPS testi bulguları Tablo 3’te detaylandırılmıştır:

Tablo 3: CIPS Panel Birim Kök Test Sonuçları

	<i>Liberal Demokrasiler</i>		<i>Seçimli Demokrasiler</i>		<i>Seçimli Otokrasiler</i>	
	Düzey	1. Fark	Düzey	1. Fark	Düzey	1. Fark
<i>Y</i>	-1.018 (0.207)	-3.296** (0.000)	-1.659 (0.352)	-3.276** (0.000)	0.968 (0.305)	-4.628* (0.000)
<i>POL</i>	0.649 (0.312)	-4.038* (0.001)	1.207 (0.163)	-3.857* (0.000)	1.683 (0.215)	-3.428* (0.000)
<i>PC</i>	-2.006 (0.096)	-3.391** (0.000)	-2.425 (0.409)	-4.105* (0.000)	-1.028 (0.109)	-3.132** (0.000)
<i>HC</i>	-3.185** (0.002)		-3.159** (0.001)		-3.628* (0.001)	
<i>POP</i>	-5.749* (0.000)		2.905 (0.612)	-5.618* (0.000)	2.018 (0.412)	-4.396* (0.000)
<i>TO</i>	1.538 (0.751)	-3.229** (0.000)	-3.142** (0.000)		-3.156** (0.000)	
<i>FR</i>	0.983 (0.247)	-4.857* (0.008)	1.285 (0.115)	-6.015* (0.003)	0.802 (0.133)	-5.102* (0.001)
<i>COR</i>	-0.791 (0.118)	-5.102* (0.001)	0.547 (0.208)	-5.744* (0.000)	-1.218 (0.256)	-7.748* (0.000)

Not: Panel birim kök testinin boş ve alternatif hipotezleri sırasıyla; “ H_0 = Birim kök vardır ve H_1 = Birim kök yoktur” olarak ifade edilmektedir. Parantez içindeki ifadeler olasılık değerlerini göstermekteyken; * ve **, %1 ve %5 anlamlılık düzeylerini göstermektedir.

Tablo 3’te yer alan sonuçlara göre; liberal demokrasi rejiminin işlediği ülkelerde HC ve POP değişkenleri düzeyde durağanlık gösterirken [I(0)]; diğer değişkenler birinci farklarının alınmasının ardından [I(1)] durağan hale gelmiştir. Seçimli demokrasi ve seçimli otokrasi rejimlerinin işlediği ülkelerde ise; HC ve TO değişkenleri düzeyde durağanken [I(0)]; diğer değişkenler ise birinci farklarında [I(1)] durağanlaşmıştır. Durağanlık düzeylerinin belirlenmesinin ardından değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkilerin varlığını incelemek için panel eşbütünleşme analizi uygulanmıştır.

4.3. Panel Eşbütünleşme Testi

Seriler arasındaki uzun dönemli ilişkinin araştırılması amacıyla literatürde eşbütünleşme testleri uygulanmaktadır. Bu amaçla çalışmada, Westerlund (2008)’in geliştirdiği Durbin-Hausman testi kullanılmıştır. Westerlund (2008) tarafından geliştirilen ve ikinci nesil bir panel eşbütünleşme testi olan Durbin-Hausman testinde, bağımsız değişkenlerin düzeyde veya farkta; bağımlı değişkenin ise birinci farkta durağan durağan olduğu varsayılmaktadır (Westerlund, 2008, s. 212). Bu çerçevede, ulaşılan CIPS birim kök testi bulguları doğrultusunda, analizde ikinci nesil eşbütünleşme yöntemlerinden biri olan Durbin-Hausman testinin kullanılması uygun görülmüştür. Söz konusu testte, *Durbin-Hausman grubu (DHg)* ve *Durbin-Hausman paneli* olmak iki ayrı istatistik hesaplanmaktadır ve her biri panelin yapısına göre farklılık göstermektedir:

$$DH_g = \sum_{i=1}^n \bar{S}_i (\tilde{\theta}_i - \bar{\theta}_i)^2 \sum_{t=2}^T \bar{e}_{it-1} \quad (7)$$

$$DH_p = \bar{S}_n = (\tilde{\theta}_i - \bar{\theta}_i)^2 \sum_{i=1}^n \sum_{t=2}^T \bar{e}_{it-1} \quad (8)$$

Panel veri yapısının heterojenlik göstermesi durumunda DH_g testi kullanılırken, homojen yapıda DH_p testi tercih edilmektedir (Bayar ve Şaşmaz, 2017, s. 93). Bu doğrultuda Tablo 4, Westerlund Durbin Hausman (2008) eşbütünleşme testinin sonuçlarını sunmaktadır:

Tablo 4: Westerlund Durbin Hausman Panel Eşbütünleşme Testi Sonuçları

	Panel ve Grup İstatistiği	İstatistik Değeri	p-değeri
Liberal Demokrasiler	DH-grup	-3.565	0.000*
	DH-panel	-7.825	0.001*
Seçimli Demokrasiler	DH-grup	-2.655	0.000*
	DH-panel	-5.934	0.001*
Seçimli Otokrasiler	DH-grup	-4.177	0.000*
	DH-panel	-8.127	0.005*

Not: Teste ait boş (sıfır) ve alternatif hipotezler sırasıyla; “ H_0 = Eşbütünleşme ilişkisi yoktur ve H_1 = Eşbütünleşme ilişkisi vardır” biçimindedir. *, %1 anlamlılık düzeyini temsil etmektedir.

Çalışmanın önceki bölümlerinde uygulanan Pesaran ve Yamagata (2008) delta testinde katsayıların heterojen olduğu sonucuna ulaşılması nedeniyle analizde Durbin-Hausman grup istatistiği esas alınmıştır. Tablo 4'te sunulan sonuçlar, eşbütünleşmenin olmadığı durumu temsil eden sıfır hipotezinin reddedilememesi nedeniyle üç ülke grubunun tamamı için değişkenler arasında anlamlı bir uzun dönemli denge ilişkisi bulunduğunu göstermektedir. Bu bulgu, analizde yer alan tüm bağımsız değişkenlerin uzun vadede bağımlı değişken ekonomik büyüme birlikte hareket ettiğini ortaya koymaktadır.

4.4. Uzun ve Kısa Dönem Eşbütünleşme Katsayılarının CS-ARDL ile Tahmini

Seriler arasında uzun vadeli bir eşbütünleşme ilişkisinin varlığının belirlenmesinin ardından, bu ilişkinin yönünü ve büyüklüğünü ortaya koymak amacıyla eşbütünleşme katsayılarının tahmin edilmesi gereklidir. Panel veri setine ilişkin olarak tespit edilen yatay kesit bağımlılığı, parametrelerdeki heterojenlik ve serilerin farklı düzeylerde durağanlık göstermesi gibi temel yapısal özellikler göz önünde bulundurulduğunda; uzun dönemli ve kısa dönemli katsayıların, bu özelliklere duyarlı ve metodolojik açıdan tutarlı bir tahmin süreciyle elde edilmesi, analiz bulgularının geçerliliği açısından oldukça önemlidir. Bu doğrultuda çalışmada, değişkenler arasındaki uzun ve kısa dönemli ilişkilerin daha sağlıklı biçimde analiz edilebilmesi amacıyla Chudik ve Pesaran (2015)'in geliştirmiş olduğu CS-ARDL (*Cross-Sectionally Augmented Autoregressive Distributed Lag*) yaklaşımının kullanılması tercih edilmiştir. Bu model, hem kısa dönem dinamiklerini hem de uzun dönem katsayılarını eşanlı olarak tahmin etme kapasitesine sahiptir ve hata düzeltme bileşeni ile birlikte her bir değişkene ilişkin yatay kesit ortalamalarını da dikkate almaktadır. Modelin öne çıkan bir diğer yönü, yatay kesit bağımlılığı koşulları altında bile istikrarlı sonuçlar üretebilmesi ve değişkenlerin farklı bütünleşme derecelerine sahip olması durumunda da uygulanabilirliğini korumasıdır. Ayrıca, panel yapısındaki heterojenliği göz önünde bulundurarak her bir birime özgü dinamikleri hesaba katmakta, bağımlı değişkenin gecikmeli değerlerini içeren yapısı sayesinde içsellik sorunlarını önleyebilmektedir. Söz konusu modele ait genel formülasyon Eşitlik 9'da sunulmaktadır (Chudik and Pesaran, 2015, s. 393-394; Dahmani ve ark., 2023, s. 1119-1120; Yılmaz, 2024, s. 71-72):

$$\Delta Y_{it} = C_i + \gamma_i(Y_{it-1} - \beta_i X_{it-1} - \phi_{1i} \bar{Y}_{t-1} - \phi_{2i} \bar{X}_{t-1}) + \sum_{j=1}^{p-1} \theta_{ij} \Delta Y_{it-j} + \sum_{j=0}^{q-1} \delta_{ij} \Delta X_{it-j} + \alpha_{1i} \Delta \bar{Y}_t + \alpha_{2i} \Delta \bar{X}_t + \varepsilon_{it} \quad (9)$$

Verilen denklemde ΔY_{it} , bağımlı değişkeni temsil etmekte olup, uzun dönemde X_{it} vektöründe yer alan *POL* (politik istikrar), *PC* (fiziksel sermaye), *HC* (beşerî sermaye), *POP* (nüfus artışı), *TO* (dışa açıklık), *FR* (ekonomik özgürlük) ve *COR* (yolsuzluk) gibi açıklayıcı değişkenler aracılığıyla açıklanmaktadır.

Modelde yer alan Y_{it-1} ve X_{it-1} terimleri sırasıyla bağımlı ve bağımsız değişkenlerin gecikmeli uzun dönem düzey değerlerini göstermektedir. ΔY_{it-j} ve ΔX_{it-j} , ilgili değişkenlerin kısa dönemli farklarını temsil ederken; $\Delta \bar{Y}_t$ ve $\Delta \bar{X}_t$ ise tüm kesit birimlerinin kısa dönem ortalamalarını ifade etmektedir. Buradaki j ve t yatay kesit gözlemlerini ve zaman boyutunu belirtmek için kullanılırken; modelde sabit terim C_i , hata düzeltme katsayısı γ_i ve hata terimi ise ε_{it} olarak yer almaktadır. Son olarak β_i ve δ_{ij} bağımsız değişkenlere, θ_{ij} bağımlı değişkene ait uzun ve kısa dönem etkileri tahmin ederken; α_{1i} ve α_{2i} katsayıları ise bağımlı ve bağımsız değişkenlerin yatay kesit ortalamalarına ait etkileri temsil etmektedir.

Bu bağlamda yapılan test sonuçları Tablo 5'te sunulmaktadır:

Tablo 5: CS-ARDL Uzun ve Kısa Dönem Eşbütünleşme Katsayılarının Tahmin Sonuçları

<i>Uzun Dönem Katsayı Tahminleri</i>						
	Liberal demokrasi		Seçimli demokrasi		Seçimli otokrasi	
Değişkenler	Katsayı	Olasılık	Katsayı	Olasılık	Katsayı	Olasılık
<i>POL</i>	0.7782**	0.021	0.2925*	0.015	-0.1678*	0.032
<i>PC</i>	1.3254**	0.000	0.6129**	0.001	0.3542**	0.012
<i>HC</i>	0.7961*	0.006	0.4253*	0.008	0.1295*	0.001
<i>POP</i>	0.1658**	0.000	0.2534**	0.000	0.0422**	0.000
<i>TO</i>	0.6134**	0.000	0.4512*	0.000	0.2861**	0.001
<i>FR</i>	0.7921*	0.011	0.3258*	0.005	-0.1209*	0.017
<i>COR</i>	-0.4873*	0.000	-0.1168**	0.000	-0.2841*	0.003
<i>Kısa Dönem Katsayı Tahminleri</i>						
	Liberal demokrasi		Seçimli demokrasi		Seçimli otokrasi	
Değişkenler	Katsayı	Olasılık	Katsayı	Olasılık	Katsayı	Olasılık
<i>POL</i>	0.4562**	0.012	0.1873*	0.002	-0.0389*	0.023
<i>PC</i>	0.8279**	0.000	0.3584**	0.000	0.1835**	0.000
<i>HC</i>	0.6331*	0.001	0.2731*	0.005	0.0119**	0.009
<i>POP</i>	0.1537**	0.000	0.0774*	0.000	0.0513**	0.000
<i>TO</i>	0.7553**	0.000	0.3617**	0.000	0.1804**	0.000
<i>FR</i>	0.2781*	0.003	0.2229**	0.005	-0.0076*	0.013
<i>COR</i>	-0.1884**	0.000	-0.0395**	0.000	-0.1077**	0.000
<i>ECT(-1)</i>	-0.609**	0.000	-0.351**	0.000	-0.267**	0.000

Not: * ve **, %1 ve %5 anlamlılık düzeylerini göstermektedir.

Tablo 5'te bulunan kısa dönem katsayıları şoklara geçici tepkileri gösterirken; hata düzeltme terimi (ECT), sistemin dengesine dönüş hızını açıklamaktadır. Uzun dönem katsayıları ise, değişkenlerdeki kalıcı değişimlerin etkisini göstermektedir. Bu bağlamda Tablo 6'da verilen uzun dönem bulgularına göre; politik istikrar liberal demokrasilerde ekonomik büyümeyi anlamlı ve güçlü bir biçimde pozitif etkilerken (0.7782), seçimli demokrasilerde bu etki daha zayıf olmakla birlikte yine pozitif (0.2925) ve

anamlıdır. Buna karşın, seçimli otokrasilerde politik istikrarın etkisi negatif yönlü (-0.1678) ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur; bu durum, otoriter rejimlerde istikrarın baskıcı yöntemlerle sağlanmasının ekonomik dinamizmi zayıflattığı şeklinde yorumlanabilmektedir. Diğer yandan, fiziksel ve beşeri sermaye değişkenlerinin tüm rejim türlerinde ekonomik büyüme üzerinde pozitif etkili olduğu görülmektedir; ancak söz konusu etki liberal demokrasilerde çok daha belirgin düzeydedir. Benzer biçimde, ticari açıklık ve nüfus artışı değişkenleri de tüm rejimlerde büyümeyi destekleyici bir rol oynamakta, fakat bu etkinin düzeyi rejim türüne göre farklılaşmaktadır. Ekonomik özgürlük liberal ve seçimli demokrasilerde büyümeyi olumlu yönde etkilerken, seçimli otokrasilerde bu değişkenin negatif etkisi dikkat çekmektedir; bu, mülkiyet haklarının korunmadığı ve piyasa mekanizmalarının işlevsiz olduğu rejimlerde özgürlüğün büyümeyi teşvik edici potansiyelinin ortadan kalktığını göstermektedir. Son olarak, yolsuzluk değişkeni her üç rejimde de ekonomik büyümeyi negatif yönde etkilemektedir; ancak liberal demokrasilerde bu etkinin büyüklüğü daha yüksektir, bu da bu rejimlerin yolsuzluğa karşı daha duyarlı bir ekonomik yapı barındırdığını ortaya koymaktadır.

Tablo 5'te yer alan kısa dönem sonuçları bütün değişkenler için uzun dönem sonuçlarıyla uyumlu olup, rejim türlerine göre büyüme dinamiklerinin farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Kısa dönemde politik istikrar liberal demokrasilerde ekonomik büyümeyi anlamlı ve güçlü bir biçimde pozitif etkilerken (0.4562), seçimli demokrasilerde bu etki daha zayıf olmakla birlikte yine pozitif (0.1873) ve anlamlıdır. Buna karşın, seçimli otokrasilerde politik istikrarın etkisi (-0.0389) kısa vadede de negatif ve anlamlıdır; büyümeyi yavaşlattığı gözlenmektedir. Kısa dönemde uyum katsayıları (ECT) liberal demokrasilerde, seçimli demokrasilerde ve seçimli otokrasilerde sırasıyla (-0.609), (-0.351) ve (-0.267) olarak bulunmuştur. Uyum katsayılarının negatif ve anlamlı oluşu, uzun dönem denge ilişkisinin varlığını ve sistemin dengeye döndüğünü göstermektedir. Liberal demokrasilerde sistem dengesizliklerden sonra orta vadede hızla uzun dönem dengeye dönüyorken; seçimli demokrasilerde uzun dönem dengesine dönüş daha yavaş ama istikrarlıdır. Seçimli otokrasilerde diğer rejimlere göre en düşük düzeydedir; bu da sistemin dengeye dönüş hızının yavaş olduğunu, yapısal kırılganlıkların yüksekliğini ifade etmektedir. Bu bulgular, politik istikrar ve kurumsal kalitenin büyüme üzerindeki etkisinin sadece varlığıyla değil; rejimsel bağlamıyla da şekillendiğini göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

5. Tartışma ve Sonuç

Ülkelerin kalkınma süreçlerinin merkezinde yer alan ekonomik büyüme, ekonomi literatüründe makroekonomik performansın temel göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Büyümenin temel modelleri ekonomik büyümeyi açıklamak için emek, fiziksel sermaye birikimi, teknolojik gelişme, beşeri sermaye gibi unsurları kullanırken; son dönemlerde literatür büyümenin kurumsal temellerine doğru kaymıştır. Özellikle politik istikrar gibi kurumsal faktörlerin ekonomik performans üzerindeki belirleyici rolü, gelişmekte olan ülkeler kadar gelişmiş ekonomilerde de daha fazla ilgi görmeye başlamıştır. Yapılan çalışmalar politik istikrarın ekonomik büyüme üzerindeki önemi üzerine odaklanmaktadır. Bununla birlikte, ülkelerin uyguladıkları rejim türleri, kurumsal yapının işleyiş biçimini ve kaynak tahsis mekanizmalarını doğrudan etkileyebildiği için, bu ilişkinin hangi siyasi rejim bağlamında analiz edildiği de oldukça önemlidir. Bu kapsamda bu çalışma, politik istikrar ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin farklı rejim türleri altında nasıl şekillendiğini incelemektedir. 1995-2022 dönemini kapsayan panel veri setiyle 38 OECD ülkesi uyguladıkları politik rejim türlerine göre liberal demokrasi, seçimli demokrasi ve seçimli otokrasiler olmak üzere üç gruba ayrılmış ve analizler bu ayrım temelinde gerçekleştirilmiştir. Söz konusu yöntemsel farklılaşma, politik istikrarın etkisinin rejim türlerine göre nasıl çeşitlendiğini ortaya koyma amacını taşımaktadır.

Çalışmanın sonuçları, politik istikrar ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin rejim türüne göre farklılaşabildiğini ortaya koymaktadır. Politik istikrarın ekonomik büyüme üzerindeki etkisi liberal demokrasilerde ve seçimli demokrasilerde pozitif ve anlamlı iken; seçimli otokrasilerde negatif ve anlamlıdır. Bu noktada çalışmanın bulguları literatürde yer alan Uddin ve ark. (2017), Karnane ve Quinn (2019), Kamal ve ark. (2023), Aydın ve Münyas (2024) ve Sungur ve Altınar (2023) gibi çalışmalarla uyumlu sonuçlara ulaşmıştır. *Liberal demokrasilerde* kısa ve uzun dönemde politik istikrarın büyüme üzerindeki anlamlı pozitif etkisi, bu rejimlerde istikrarın temelini oluşturan şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımcılık ve kurumsallaşmış güçler ayrılığı ilkelerinin ekonomik karar alma süreçlerine sağladığı güven ortamı ile doğrudan ilişkilidir. Demokratik kurumların güçlü olduğu bu rejimlerde istikrar, sadece

sosyal huzurun korunması değil; aynı zamanda uzun vadeli yatırım kararlarının teşvik edilmesi, sermaye maliyetlerinin düşürülmesi ve piyasa aktörleri arasında bilgi asimetrisinin azaltılması gibi kanallar aracılığıyla ekonomik büyümeyi desteklemektedir. Ayrıca, istikrarlı demokratik rejimlerde siyasi risklerin düşük olması ve hükümet politikalarının öngörülebilirliği, hem yerli hem de yabancı yatırımcıların davranışlarında olumlu beklentiler oluşturmakta, bu da makroekonomik performansı doğrudan olumlu yönde etkilemektedir. Çalışmanın sonuçlarında, *seçimli demokrasilerde* politik istikrarın büyüme üzerindeki pozitif etkisi daha sınırlı düzeydedir. Bu rejimlerde demokratik seçim mekanizmaları teknik olarak mevcut olsa da, kurumsal altyapının yeterince kurumsallaşmamış olması, hukukun üstünlüğü, basın özgürlüğü ve denetim organlarının etkinliği gibi alanlarda zayıflıklar, istikrarın ekonomik etkinliğini kısıtlayabilmektedir. Sonuç olarak, istikrar biçimsel olarak sağlanmış olsa da, bu istikrarın ekonomik büyümeye dönüştürülmesi tam anlamıyla gerçekleşemeyebilmektedir. Politik istikrarın ekonomik büyüme üzerindeki etkisi *seçimli otokrasilerde* ise, negatif ve anlamlıdır. Bu tür rejimlerde istikrar, çoğunlukla siyasi baskı, otoriter kontrol mekanizmaları ve muhalefetin bastırılması gibi yöntemlerle sağlanmaktadır. Ekonomik anlamda bu tür istikrar; girişimcilik faaliyetlerini sınırlayan, yatırımcı güvenini zedeleyen ve kaynak tahsisini politik bağlantılara göre şekillendiren bir yapıya dönüşebilmektedir. Ayrıca bilgi akışının kısıtlandığı, karar alma süreçlerinin tek merkezde toplandığı ve yolsuzluğun yaygınlaştığı ortamlarda istikrar, ekonomiye yön veren aktörlerin rasyonel beklenti geliştirmesini engelleyerek ekonomik karar alma süreçlerini bozabilmektedir.

Sonuçlarda ortaya çıkan bu ayrışmalar, farklı rejim türlerinde politik istikrarın niteliğinde ve kurumsal faktörlerde ortaya çıkan uygulama farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Demokratik rejimlerde, katılımcı siyasal mekanizmalar, hukukun üstünlüğü, kuvvetler ayrılığı gibi unsurlar istikrar için meşru bir zemin oluşturmaktadır. Diğer yandan otoriter rejimler istikrarı güç yoğunlaşması, sansür gibi mekanizmalarla sağlayabilmektedir. Bu bakımdan istikrar kavramı, ekonomik aktörler açısından birbirinden çok farklı anlamlar taşıyabilmektedir. Liberal demokrasilerde istikrar yatırım, tüketim ve üretim kararlarında güven oluştururken; otoriter rejimlerde bu istikrar, belirsizlikleri ortadan kaldırmak yerine piyasa aktörlerinin davranışlarını baskılayabilmektedir. Bu bağlamda çalışmanın bulguları, ekonomik büyüme ve politik istikrar arasındaki ilişkinin uygulanan siyasi rejim türüyle olan etkileşimi üzerinden değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda bazı temel politika önerileri sunulabilir. Ülkeler hangi siyasi rejim türünü tercih ederse etsin, sürdürülebilir bir büyüme sağlayabilmek için kısa vadeli istikrarı sağlamanın yanı sıra; hukukun üstünlüğünün sağlanması ve yönetim kalitesinin iyileştirilmesi gibi kurumsal kaliteyi artırmaya yönelik politikalar da izlemek durumundadırlar. Liberal demokrasi düzeyinde olan ülkelerde politik istikrarın ekonomik belirsizlikleri azaltmak ve yatırımları teşvik etmek yoluyla uzun vadeli büyüme ve kalkınma stratejilerinin uygulanabilirliğini kolaylaştırması nedeniyle; ekonomik performansı yükseltmek için demokrasinin kurumsallaştırılması ve hukuki altyapının güçlendirilmesi bir önkoşul gibi görünmektedir. Otoriter rejimlerde elde edilen istikrarın ekonomik büyüme açısından olumsuz sonuçlar yaratması, bu ülkelerde ekonomik performansı iyileştirebilmek için teknik politikalarla birlikte şeffaflık, hesap verilebilirlik, yatırım ortamının güvence altına alınması gibi kurumsal dönüşümlerin de eş zamanlı olarak yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Öte yandan, ekonomik özgürlüklerin iyileştirilmesi ve ekonomik özgürlüklerin artırılması tüm rejim türlerinde ekonomik performansı iyileştirebilme potansiyeline sahiptir.

Siyasal rejim temelinde heterojenlik varsayımını dikkate alarak politik istikrar ve ekonomik büyüme ilişkisini analiz eden bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Dolayısıyla, gelecek çalışmalar ile çeşitli yönlerden geliştirilmesi mümkündür. Gelecek çalışmalarda politik istikrarın etkisinin sadece düzeyssel değil; yapısal kırımlar ve kriz dönemleri açısından incelenmesi daha derin bir sonuç ortaya koyabilecektir. Öte yandan rejim türlerinin daha ayrıntılı biçimde alt kategorilere ayrılarak, farklı demokrasi düzeylerinin karşılaştırılmasının yapılması mümkündür. Ayrıca, hukukun üstünlüğü, seçim güvenliği, yargı bağımsızlığı, medya özgürlüğü, sivil toplumun gücü gibi kurumsal kalitenin farklı boyutlarının çalışmaya dahil edilmesi; politika tasarımı daha hedef odaklı stratejilerin geliştirilmesine olanak sağlayacak sonuçlara ulaşılabilir. Böylece, farklı rejim türleri altında kurumsal yapıların ekonomik performans üzerindeki etkilerine ilişkin kapsamlı ve bütüncül bir literatür zemini oluşturulabilecektir.

Kaynakça

- Acemoglu, D., Johnson, S., Robinson, J. & Thaicharoen, Y. (2003). Institutional Causes, Macroeconomic Symptoms: Volatility, Crises And Growth, *Journal of Monetary Economics*, 50(1), 49-123. [https://doi.org/10.1016/S0304-3932\(02\)00208-8](https://doi.org/10.1016/S0304-3932(02)00208-8)
- Adika, G. (2020). Economic Growth Dynamics Between Resource-Rich And Resource-Poor Countries in Sub-Saharan Africa: The Role of Politics and Institutions, *African Development Review*, 32(3), 303-315. <https://doi.org/10.1111/1467-8268.12440>
- Aisen, A. & Veiga, F. J. (2013). How Does Political Instability Affect Economic Growth?, *European Journal of Political Economy*, 29, 151-167. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2012.11.001>
- Alesina, A. & Perotti, R. (1996). Income Distribution, Political Instability and Investment, *European Economic Review*, 40(6), 1203-1228. [https://doi.org/10.1016/0014-2921\(95\)00030-5](https://doi.org/10.1016/0014-2921(95)00030-5)
- Alesina, A., Özler, S., Roubini, N. & Swagel, P. (1996). Political Instability and Economic Growth. *Journal of Economic Growth*, 1, 189-211. <https://doi.org/10.1007/BF00138862>
- Arjona, C. & Eglantina, H. (2021). Impact of Political Instability on Economic Growth in CEE Countries. *Экономика региона*, 17(2), 582-592. <https://doi.org/10.17059/ekon.reg.2021-2-16>
- Arora, S. K. (1970). Economic Growth, Social Justice and Political Stability, *Economic and Political Weekly*, 1202-1210. <https://www.jstor.org/stable/4360265>
- Asteriou, D. & Price, S. (2001). Political Instability and Economic Growth: UK Time Series Evidence, *Scottish Journal of Political Economy*, 48(4), 383-399. <https://doi.org/10.1111/1467-9485.00205>
- Aydın, G. K. ve Münyas, T. (2024). Politik İstikrar/istikrarsızlık ve Ekonomik Büyüme Endeksi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 25(1), 145-170. <https://doi.org/10.31671/doujournal.1285511>
- Baklouti, N. & Boujelbene, Y. (2020). An Econometric Study of the Role of the Political Stability on the Relationship Between Democracy and Economic Growth, *Panoeconomicus*, 67(2), 187-206. <https://doi.org/10.2298/PAN170308015B>
- Bayar, Y., ve Sasmaz, M. U. (2017). Impact of Foreign Direct Investments on unemployment in Emerging Market Economies: A Co-integration Analysis, *International Journal of Business & Economic Sciences Applied Research*, 10(3), 90-96. Erişim adresi: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/185675/1/v10-i3-p90-96-impact-foreign-direct-investments.pdf>
- Biçen, Ö. F. (2020). Politik İstikrar Ekonomik Büyüme Sağlamada Yeterli Bir Faktör Müdür? BRICST Ülkeleri Üzerine Bir İnceleme, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(43), 119-139. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.687382>
- Butkiewicz, J. L. & Yanikkaya, H. (2005). The Impact of Sociopolitical Instability on Economic Growth: Analysis and Implications, *Journal of Policy Modeling*, 27(5), 629-645. <https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2005.04.001>
- Cengiz, O. ve Manga, M. (2021). Parlamenter ve Başkanlık Sistemlerinde Politik İstikrarın Ekonomik ve Kurumsal Belirleyicileri, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 76(3), 681-703. <https://doi.org/10.33630/ausbf.908335>
- Chudik, A. & Pesaran, M. H. (2013). Econometric Analysis of High Dimensional VARs Featuring a Dominant Unit, *Econometric Reviews*, 32(5-6), 592-649. <https://doi.org/10.1080/07474938.2012.740374>
- Corovei, E. A. & Socol, A. (2019). The Impact of Political Stability on Economic Growth in European Union. *Ovidius University Annals, Economic Sciences Series*, 19(1), 8-14. Erişim Adresi: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/Full-Vol.-XIX-Issue-1-1.pdf#page=21
- Dahmani, M., Mabrouki, M. & Ben Youssef, A. (2023). The ICT, Financial Development, Energy Consumption and Economic Growth Nexus in MENA Countries: Dynamic Panel CS-ARDL

- Evidence, *Applied Economics*, 55(10), 1114-1128.
<https://doi.org/10.1080/00036846.2022.2096861>
- Dalyop, G. T. (2019). Political Instability and Economic Growth in Africa. *International Journal of Economic Policy Studies*, 13(1), 217-257. <https://doi.org/10.1007/s42495-018-0008-1>
- De Haan, J. & Siemann, C. L. (1996). Political Instability, Freedom and Economic Growth: Some Further Evidence, *Economic Development and Cultural Change*, 44(2), 339-350.
<https://doi.org/10.1086/452217>
- Erdoğan, S. ve Akalin, G. (2022). Türkiye'de Politik İstikrar ve Ekonomik Büyüme İlişkisi, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (61), 1-15.
<https://doi.org/10.18070/erciyesiibd.951219>
- Ercan, E. ve Bildirici, M. (2001). Türkiye’de Siyasal ve İktisadi İstikrarsızlık; 1980-2001, *İktisat İşletme ve Finans*, 16(187), 27-33. <https://doi.org/10.3848/iif.2001.187.4832>
- Elbargathi, K. & Al-Assaf, G. (2019). The Impact of Political Instability on the Economic Growth: An Empirical Analysis for the Case of Selected Arab Countries, *International Journal of Business and Economics Research*, 8(1), 14-22. <https://doi.org/10.11648/j.ijber.20190801.13>
- Geleri, M. (2021). Politik İstikrarsızlık ve Ekonomik Performans: Türkiye Örneği, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (40), 143-171. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1447194>
- Goldsmith, A. A. (1987). Does Political Stability Hinder Economic Development? Mancur Olson's Theory and the Third World, *Comparative Politics*, 19(4), 471-480.
<https://doi.org/10.2307/421818>
- Hurwitz, L. (1973). Contemporary Approaches to Political Stability, *Comparative Politics*, 5(3), 449-463. <https://doi.org/10.2307/421273>
- Jannils, L. (2021). The concept of Political Instability in Economic Research, *International Journal of Management and Economics*, 57(3), 268-284. <https://doi.org/10.2478/ijme-2021-0016>
- Jong-A-Pin, R. (2009). On the Measurement of Political Instability and Its Impact on Economic Growth, *European Journal of Political Economy*, 25(1), 15-29.
<https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2008.09.010>
- Kamal, A., Kamel, E. M., Fadel, S. A. & Esmit, M. (2023). MENA Region Remains at Crossroads: A Panel Analysis Modelling Political Stability and Economic Freedom to Determine Economic Growth, *MSA-Management Sciences Journal*, 2(3), 49-79. [10.21608/msamsj.2023.225886.1021](https://doi.org/10.21608/msamsj.2023.225886.1021)
- Karnane, P., & Quinn, M. A. (2019). Political Instability, Ethnic Fractionalization and Economic Growth, *International Economics and Economic Policy*, 16, 435-461.
<https://doi.org/10.1007/s10368-017-0393-3>
- Kirmanoglu, H. (2003, July). Political Freedom and Economic Well-Being: A Causality Analysis. In *ECOMOD Annual Meeting*, 1-10. Erişim Adresi: <https://ecomod.net/sites/default/files/document-conference/ecomod2003/Kirmanoglu.pdf>
- Klomp, J., & De Haan, J. (2009). Political Institutions and Economic Volatility, *European Journal of Political Economy*, 25(3), 311-326. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2009.02.006>
- Lührmann, A., Tannenber, M. & Lindberg, S. I. (2018). Regimes of the World (RoW): Opening New Avenues for the Comparative Study of Political Regimes, *Politics and Governance*, 6(1), 60-77.
<https://doi.org/10.17645/pag.v6i1.1214>
- Pesaran, M. H. (2006). Estimation and Inference in Large Heterogeneous Panels With A Multifactor Error Structure, *Econometrica*, 74(4), 967-1012. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0262.2006.00692.x>
- Pesaran, M. H. (2007). A Simple Panel Unit Root Test in the Presence of Cross-Section Dependence, *Journal of applied econometrics*, 22(2), 265-312. <https://doi.org/10.1002/jae.951>

- Pesaran, M. H., Ullah, A. & Yamagata, T. (2008). A Bias-adjusted LM test of Error Cross-section Independence, *The Econometrics Journal*, 11(1), 105-127. <https://doi.org/10.1111/j.1368-423X.2007.00227.x>
- Przeworski, A. & Limongi, F. (1993). Political Regimes and Economic Growth, *Journal of Economic Perspectives*, 7(3), 51-69. <https://doi.org/10.1257/jep.7.3.51>
- Radu, M. (2015). Political Stability-A Condition for Sustainable Growth in Romania?, *Procedia Economics and Finance*, 30, 751-757. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)01324-6](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)01324-6)
- Sakamoto, T. (2005). Economic Performance of ‘Weak’ Governments and Their Interaction with Central Banks and Labour: Deficits, Economic Growth, Unemployment and Inflation, 1961–1998, *European Journal of Political Research*, 44(6), 801-836. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2005.00248.x>
- Shabbir, G. Anwar, M. & Adil, S. (2016). Corruption, Political Stability and Economic Growth, *The Pakistan Development Review*, 55(4), 689-702.
- Sungur, O. ve Altınar, A. (2023). The Effect of Democracy and Political Stability on Economic Growth: Empirical Evidence from BRICS-T Countries (2002-2020), *Sosyoekonomi*, 31(58), 161-178. <https://doi.org/10.17233/sosyoekonomi.2023.04.08>
- Şanlısoy, S. ve Kök, R. (2010). Politik İstikrarsızlık - Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği (1987–2006), *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25 (1), 101-125. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/211063>
- Şanlısoy, S. (2020). Türkiye’de Politik İstikrarsızlık ile Ekonomik Büyüme İlişkisi: Bir Nedensellik Analizi, *Bilgi*, (92), 85-114. <https://doi.org/10.12995/bilig.9204>
- Teslenko, S. (2021). Political Stability and Economic Development of the State: Example of Singapore, *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, (2), 143-149. <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2021-2-18>
- Uddin, M. A., Ali, M. H. & Masih, M. (2017). Political Stability and Growth: An Application of Dynamic GMM and Quantile Regression, *Economic Modelling*, 64, 610-625. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2017.04.028>
- V-Dem (2025). <https://www.v-dem.net/en/data/data-version-9>, (Erişim Tarihi: 08.02.2025).
- Westerlund, J. (2008). Panel Cointegration Tests of the Fisher Effect, *Journal of Applied Econometrics*, 23(2), 193-233. <https://doi.org/10.1002/jae.967>
- World Development Indicators (WDI) (2025). *World development indicators*. www.data.worldbank.org/indicators, (Erişim Tarihi: 08.02.2025).
- Yalçınkaya, Ö. ve Kaya, V. (2017). Politik İstikrarın / istikrarsızlığın Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri: Dünyanın En Büyük İlk Yirmi Ekonomisi Üzerinde Bir Uygulama (1996- 2015), *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(2), 277-298. <https://doi.org/10.17130/ijmeb.2017228684>
- Yılmaz, A. (2024). Do Geopolitical Risks and Political Stability Drive Foreign Direct Investments? New Evidence from Dynamic Panel CS-ARDL Model, *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 61-87. <https://doi.org/10.30784/epfad.1405599>
- Zeeshan, M., Rehman, A., Ullah, I., Hussain, A. & Afridi, F. E. A. (2022). Exploring Symmetric and Asymmetric Nexus Between Corruption, Political Instability, Natural Resources and Economic Growth in The Context Of Pakistan, *Resources Policy*, 78, 102785. <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2022.102785>

Research Article

**Demokratik Rejim Farklılıkları Bağlamında Politik İstikrar ile Ekonomik Büyüme
Arasındaki İlişki: 38 OECD Ülkesinden Bulgular**

*Political Stability and Economic Growth Across Democratic Regime Types: Evidence from 38
OECD Countries*

Bersu BAHTİYAR

Dr. Öğr Üyesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

İktisadi İdari Bilimler Fakültesi

bersubahtiyar@beun.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-2330-3250>

Extended Summary

Macroeconomic performance, which is the set of basic indicators that determine the economic health and growth potential of a country, includes elements such as gross domestic product (GDP), unemployment rates, inflation and foreign trade balance. Economic growth is one of the most critical factors determining the macroeconomic performance of a country. Research conducted since the beginning of economic literature has shown that economic growth is directly related to the increase in the production capacity of an economy and is of vital importance in terms of improving living standards, expanding employment opportunities and increasing social welfare. Therefore, increasing economic growth and improving macroeconomic performance are very important for both economists and investors, as well as political decision makers. In this context, explaining the causes and determinants of economic growth has been at the center of economic literature for many years, both empirically and theoretically. With the realization that the sustainability of economic growth is closely linked not only to quantitative increase but also to qualitative factors such as economic stability, resource distribution and environmental sustainability, political and institutional improvement; institutional and political factors have become salient in revealing the reasons for the differences in macroeconomic performance of countries.

Today, increasing global competition and accelerating technological developments have made the role of institutions on economic performance even more important. At this point, political stability, which is an important part of institutional economics, shapes a series of factors that directly or indirectly affect economic performance. The role of political uncertainty is very important in achieving the main goals of economic prosperity and development. In the literature, a large number of studies conducted in different countries for different periods reveal that political instability has profound macroeconomic consequences and affects economic efficiency. Political stability includes factors such as continuity of government in a country, low level of political violence, rule of law and institutional reliability. Within this framework, political stability improves the investment environment by reducing uncertainty, facilitates production planning and gives confidence to long-term economic decision-making processes. For this reason, a stable political structure is considered one of the main institutional determinants of economic growth. On the other hand, political instability may create unpredictability for economic actors, increase costs and become a factor limiting growth by negatively affecting capital flows.

The nature of this relationship between political stability and economic growth vary depending on the political regimes of the countries. In particular, the depth and quality of democratic regimes can change the way political stability is reflected in economic performance. While stability in liberal democracies is supported by strong institutional structures, accountability mechanisms and the rule of law; stability

in authoritarian regimes is generally achieved within the framework of repression, censorship and limited institutional control. Therefore, the effect of the same level of political stability on economic growth can be shaped positively or negatively depending on the regime type. Since this distinction has not been analyzed in depth enough in the literature, it is important to understand how the relationship between political stability and growth changes in different regimes. In this context, this study aims to evaluate whether the relationship between long-term economic growth performance and political stability/unstability levels in OECD countries differs according to the implemented political regime. In the study that examined 38 OECD countries in the period 2000-2022, the countries were included in the analysis in 3 subgroups according to the political regimes they applied: *liberal democracy*, *electoral democracy* and *electoral autocracy*. In liberal democracies, citizens have more individual and minority rights, are equal before the law, and the actions of the executive branch are controlled by the legislative and judicial branches. In electoral democracies, citizens have the right to participate in free and fair multi-party elections, but the rule of law and liberal principles are not satisfactory. In electoral autocracies, citizens have the right to choose the head of government and the legislature in multiparty elections, but they lack certain freedoms that would make elections meaningful, free, and fair. In grouping OECD countries, V-DEM (2024) political regime classification and the study of Lüthmann et al. (2018) were used and the OECD countries in the study were grouped as follows: 26 countries with liberal democracy (*Australia, Chile, United States, Canada, Iceland, Norway, Sweden, Finland, Estonia, Latvia, Denmark, United Kingdom, Ireland, Spain, France, Germany, Netherlands, Switzerland, New Zealand, Costa Rica, Czech Republic, Italy, Japan, South Korea, Belgium, Luxembourg*), 7 countries with electoral democracy (*Portugal, Lithuania, Poland, Slovakia, Slovenia, Austria, Greece*), and 5 countries with electoral autocracy (*Hungary, Serbia, Turkey, Mexico, Colombia, Israel*).

Economic growth was taken as the dependent variable in the study, and seven variables frequently used in the growth literature such as political stability (*POL*), physical capital (*PC*), human capital (*HC*), population growth (*POP*), external openness (*CTR*), economic freedom (*FR*) and corruption (*COR*) were used as independent variables. The variables in question represent both economic and institutional factors affecting the growth process and expand the scope of the model. In this regard, the following model was established to analyze the long-term effects of explanatory variables on economic growth in the sample covering the period 2000–2022:

$$Y_{it} = \beta_0 + \beta_1 POL_{it} + \beta_2 PC_{it} + \beta_3 HC_{it} + \beta_4 POP_{it} + \beta_5 TO_{it} + \beta_6 FR_{it} + \beta_7 COR_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

In this context, in the analysis section of the study, firstly the stationarity of the series and the existence of cross-sectional dependence were tested. Then, according to the results obtained, panel cointegration was applied in order to examine the long-term relationship between the series and the analysis was concluded with the short-term and long-term estimates. For this purpose, in line with the theoretical framework and empirical strategy, the Durbin-Hausman panel cointegration test developed by Westerlund (2008) was applied; then, short-term and long-term relationships were estimated with the CS-ARDL method. Thus, not only the long-term relationship between the variables but also the effect of regime differentiation on this relationship was tried to be revealed.

The results of the study reveal that the relationship between political stability and economic growth may differ depending on the regime type. While the effect of political stability on economic growth is positive and significant in liberal democracies and electoral democracies, it is negative and significant in electoral autocracies. The significant positive effect of political stability on growth in both the long and short term in liberal democracies is directly related to the environment of trust provided to economic decision-making processes by the principles of transparency, accountability, participation and institutionalized separation of powers that form the basis of stability in these regimes. In electoral democracies, even if democratic election mechanisms are technically available, the lack of institutional infrastructure, weaknesses in areas such as the rule of law, freedom of the press, and the effectiveness of oversight bodies can limit the economic effectiveness of stability. In electoral autocracies, stability is often achieved through methods such as political pressure, authoritarian control mechanisms, and suppression of dissent. In electoral autocracies, stability is often achieved through methods such as political pressure, authoritarian control mechanisms, and suppression of dissent. In economic terms, this type of stability can transform into a structure that limits entrepreneurial activity, undermines investor confidence, and shapes resource allocation according to political affiliations. The fact that stability

achieved in authoritarian regimes has negative consequences in terms of economic growth reveals that institutional transformations such as transparency, accountability and securing the investment environment should be carried out simultaneously with technical policies in order to improve economic performance in these countries.